

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ

x Aysen BAŞ

ÖZET

Öğretmen-öğrenci ilişkisinde kolaylaştırıcı rolü üstlenen öğretmen-hemşire, öğrencilerin öğrenmesine, kişisel ve profesyonel yeteneklerini geliştirmelerine yardım eder. Araştırmalar, öğrencinin kendi görüşü ve akademik performansı arasında direk bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Bir öğretmen öğrencileri ile açık ilişkiye girer ve onların öğrenmelerine ilgi gösterirse, öğrencilerin olumlu bir kişisel görüş geliştirmelerini kolaylaştırabilir ve onların yapıcı yeteneklerini artırabilir.

Hemşirelik uygulamaları terapötik ilişki üzerine kurulmuştur ki bu gerçek, açık ve kişisel bir ilişkidir. Öğrencilerin bu becerileri geliştirebilmeleri için öğretim elemanlarının kendilerine rol modeli olmaları gerekir.

Eğitim, bireyin davranışlarında istendik değişiklikler oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır. Eğitim çok karmaşık bir süreç olup, çevreyle olan etkileşim sonucunda gerçekleşir. Öğretme ve öğrenme etkinliklerinin meydana geldiği okuldaki öğrenme ortamının öğelerini başta öğretmenin nitelikleri olmak üzere öğrencinin nitelikleri, eğitim materyali, eğitim konuları, eğitim amaçları, ev-okul-toplum ilişkileri, sınıf içi etkileşimler, eğitim organizasyonu ve fiziki özellikler, oluşturur. Bu konuda yapılan deneysel araştırmalar göstermiştir ki bireyin kendi düşünceleri ile davranışları, algılamaları, akademik performansı ve entellektüel yeterliliği arasında bir ilişki vardır (2,10,11).

Hemşirelik eğitimi temel bilimsel bilgilerin yanısıra yeterli klinik beceriler de geliştirmeyi gerektirir. Aynı zamanda öğrenci-hemşireler kendi kendini idare etme, kendi kimliğini kazanma, kişilerarası ilişkiler, duygular, amaçlar ve dürüstlük gibi özelliklerini de geliştirirler. Bu nitelikler akademik çevredeki kişilerin ve akranlarının da etkisiyle daha da değer kazanır (4).

Öğrenme olayı, öğretmen ve öğrenci arasında gerçekleşir. Bu noktada öğretmen; öğrenmeyi kolaylaştırıcı, danışman ve meslektaş bir kişi olarak rol oynar. Öğretmenin öğrencilere bazı bilgileri aktarmasının yanısıra, onlarla öğrenmelerini kolaylaştırıcı, yardım edici bir ilişki kurması da çok önemlidir. Pek çok psikolog ve eğitimle ilgili araştırmacı; öğretmen-öğrenci ilişkisinin öğrenmeyi

hızlandırdığına, öğrencinin gelişimine karşılık zaman ve enerji yatırımı yapmanın önemine inanmaktadır (2,9).

Carl Rogers'a göre öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıran öğretmen özellikleri; gerçekçi olma, değer verme, öğrenciye güvenme ve onu kabul etme, empatik anlayış ve öğrencinin duyarlılığının farkında olmadır. Öğretmenin davranışları; açıklama yapmaya, stimüle etmeye, ilişkiyi kabul etmeye ve işleri kolaylaştırmaya açık olduğu zaman öğrenci keşfederek, deneyerek, sentez ederek daha çok üretici olmaya eğilim gösterir. Bu davranışları gösteren öğretmenler, öğrencilerinin daha fazla yaratıcı olmalarını ve öğrenmenin etkili bir şekilde gerçekleşmesini kolaylaştırmış olurlar (3,4,7).

Hemşirelik eğitiminde amaçlardan biri, bilimsel bilgilerin sentezine ve hemşireliğin uygulama sanatına dayanarak öğrencilere kişilerarası ilişkileri etkili bir şekilde kullanmayı öğretmektir. Etkili bir terapötik ilişki kurabilmek için hemşireler özellikle olumlu bir şekilde kendilerini tanımaları ve kabul etmeleri gerektiğini bilmelidirler. Hemşirenin kendini tanıması hastası ile empati yapma yeteneğine katkıda bulunur (7,8).

Olumlu bir kişilerarası ilişki kurmanın temel unsurları; uygun şekilde kendini ortaya koyma, spontan olma, güvenilir olma, kararlılık, açık ve esnek olmayı kapsar. Bunlardan en önemlisi ise empatik anlayıştır. Empati; olumlu ilişkiyi, saygıyı, ifadelerin anlaşılır olmasını ve içtenliği içerir. Terapötik ilişkilerde paylaşma ve güvenin gelişmesiyle bireyler endişelerini, duygularını, umutlarını paylaşmaya daha açık olurlar.

Hasta ve hemşire arasındaki terapötik ilişki derslerden, okuyarak ve klinik deneyimlerden öğrenilir. Öğretmen-öğrenci ilişkisinde de terapötik ilişkideki ilkelerin aynıısı geçerlidir (3).

Öğrenim ve öğretim deneyimlerinin dinamizmi düşünüldüğünde "Hemşire-Öğretmen" in neyi ifade ettiğine bakmak faydalı olur. Öğretmen-hemşire terimi çift yönlüdür. Burada kişi iki rol üstlenmiştir: Birincisi öğrenim süreci ile ilgili bilgisi ve öğretme yeteneği ile öğretmen rolü, ikincisi ise klinik bilgi, muhakeme ve deneyimleri ile hemşire rolüdür. Bu çift rol, klinik alanda hasta ve hemşirelerin eğitimini de üstlenen hemşire-öğretmen bu iki grubun birbiriyle olan ilişkisini daha da komplike duruma sokar (1).

Olumlu bir kişilerarası ilişki, kişinin kendi görüşü ile yakından ilgilidir. Bireyin kendi görüşü; davranışlarına yön veren duyguları, değerleri ve inançları ile ilgilidir. Ancak bir öğrencinin kendi görüşü diğer kişilerle olan etkileşimine yanıt olarak sık sık değişir (5,12).

Öğretim Stratejileri:

Buradaki ilkeler kişilerarası ilişkileri ve öğrenmeyi kolaylaştırır.

1- Kendine ve diğer kişilere karşı olumlu bir görüşe sahip olma:

Başarılı öğretmenlerin dominant özelliklerinden biri öğrencilerini olumlu bir açıdan görme yetenekleridir. Sağlıklı bir görüşe sahip olan öğretmenler esas olarak kendilerini öğrencilerine yakın hissederler ve onları değerli bir kişi olarak görme eğilimi gösterirler. Güven ve saygıya dayanarak öğrencilerin öğrenme ve olgunlaşmayı başarma yetenekleri olduğunu kabul eder.

2- Öğrencileri Değerli ve Eşsiz Kişiler Olarak Kabul Etme:

Yıllarca eğitimciler öğrencinin kabul edilmesi gereksinimini vurgulamışlardır. Buna rağmen bu davranış birçok öğrenci tarafından anlaşılmamıştır. Olumlu, şartsız ilişkiye ait bir davranış; ses tonu, yüz ifadeleri, duruş, göz teması, dokunma ve jestler ile ifade edilebilir. Samimi bir sıcaklık ve kabul etme ile öğretmenler öğrencilerin öğrenme yeteneklerine olan güvenlerini göstermiş olurlar.

Öğrencinin olumlu imajı önemli kişilerce desteklenirse kendine olan güveni ve saygısı desteklenmiş olur. Bunlar kişiyi başarıya götürür. Öğrenciyle öğretmen arasında karşılıklı güven duygusu gelişmediği sürece karşılıklı alma-verme olayının gelişmesini beklememek gerekir.

3- Etkili öğretmenler öğrencileri kontrol etmekten çok öğrenmeleri için serbest bırakırlar. Öğrenciler öğretmenden yardım istemedikleri sürece öğretmenin olaya hakim olmasını istemezler. Öğrenmek için özgür bırakılmaları öğrencilerin kendi kendilerini idare edebilmelerine yardım eder.

Öğrencinin öğrenme yeteneğine güven duyulduğu ve öğretmenler gerçekçi beklentiler koyduğu zaman, öğrenciler öğrenme aktivitelerinde ve diğer kişilerle birlikte çalışırken kendilerine güvenmeyi öğrenirler.

4- Gerçekçi-Açık Kişisel İlişki Kurma:

Yardım edici bir ilişkide öğrenci ve öğretmenin düşüncelerini ve duygularını paylaştıkları kişiler hakkında bazı kişisel bilgiler edinmeye gereksinimleri vardır. Paylaşma, kişiler arasındaki mesafeyi ve bilinmeyene karşı olan korkularını azaltmada olumlu bir yoldur. Bu, kişilerin duygularını ve değerlerini tartışarak başarılabılır. Kendini açık bir şekilde ortaya koyma öğrencilere olumlu yönde baktığımızı gösterir ve öğrenciyi de kendi duygularını ve tepkilerini incelemeye ve ifade etmeye teşvik eder. Öğrencilerin öğretmenleri ile empati yapmaları sonucu karşılıklı güven duygusu ve birbirine bağlı öğrenme ilişkisi gelişebilir.

Kişilerin olumlu yada olumsuz tüm duygularını açıklamaktan kaçınmaları ilişkiye engel olabilir. Duygular en çok açıklandığı zaman onları tanımamız ve kabul etmemiz mümkün olabilir. Eğer bir öğrencinin konuyla ilgili ifade edilmeyen duyguları varsa, öğretmenle öğrenci arasında olası yanlış anlamalar yada karışıklıklardan kaçınmak için, biz bu duyguların sözel olarak ifade edilmesini teşvik edebiliriz.

5- Empatik Anlayış Gösterme:

Öğrencileri dinleyerek onlarla bireysel olarak ilgilendiğimizi ve önem verdiğimizizi göstermiş oluruz. Bizim ilgimiz, olayı öğrencinin algıladığı şekilde anlamak istediğimizi gösterir. Öğretmenlerin öğrencileri değiştirmeye çalışmaksızın, öğrencilere karşı empatik anlayış ve davranışlar göstermeleri, onları önemsemedikleri yada olayı kontrol etmeye çalıştıkları izlenimini vermez.

6- Rol Modeli ve Kaynak Kişi Olma:

Bir öğretmenin bilgisi, becerileri, eksper oluşu, duyguları ve duygusal tepkileri öğrenciye uygun geldiği zaman öğrenciler bilgi edinmek ve kendi kişisel gelişmeleri için öğretmeni bir kaynak kişi olarak kullanırlar.

7- Öğrenmede Öğrencinin Kişisel Sorumluluklarını Vurgulama:

Kendi geleceğini kontrol eden ve öğrenme sorumluluğunu üstlenen kişiler öğrenme konusunda daha motive, iyimser ve kendine güvenen kişilerdir. Öğretmenler öğrencileri öğrenmeye teşvik ettikleri zaman, onların tam katılımlarını ve motivasyonlarını desteklemiş olurlar. Eğer öğrencilerin motive olmadıkları gözlenirse; öğretmen kendi izlenimlerini geçerli kılmak için öğrencilerin davranışlarını tanımlayabilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin kendi davranışlarını tanımlayabilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin kendi davranış şekillerini anlamalarını ve öğrenmeye motive olmalarını kolaylaştırır.

8- Başarılı Öğrenim Deneyimleri Sağlama:

Başarılı öğrenim deneyimleri öğrencinin olumlu bir kişisel görüş geliştirmesine ve kendine olan saygısını geliştirmesine yardım eder. Öğretmenler öğrencilerin maksimum düzeyde başarılı olmaları için öğrenme fırsatları sağlayabilmelidirler. Öğrenme konusunda öğrencileri riskleri göze almaya teşvik edin. Hatalar üzücü olabilirse de öğrenmenin ödüllü bilgilerin zenginleştirilmesidir. Öğrenci tarafından harcanan çabanın genişletildiğini kabul ederek ve ilerlemelerini takdir ederek, öğretmenler öğrencinin kimliğini başarılı bir "öğrenen" olarak onaylamış olurlar.

9- Doğru (Dürüst) Bir Şekilde Değer Bıçme ve Değerlendirme:

Değerlendirmede gerçekten samimi ve kabul edici bir atmosferde yüzyüze gelme, kişinin kendi görüşünü geliştirmesi için zorunludur. Eğer öğrenciler öğretmenlerden belirli geri bildirimler alırlarsa, kendileri ile ilgili daha doğru fikirlere sahip olabilirler ve muhtemelen davranışlarını değiştirirler. Doğru değerlendirme, aynı zamanda cahilliğin tecritini sağlar ve öğrencilerin gelişimine engel olan davranışları devam ettirmelerini önler. Eğer öğrenciler öğretmenlerin kendileri ile bireysel olarak ilgilendiklerini bilirlerse kendi başarılarını kabul edebilirler ve zayıf yönlerini geliştirirler. Değerlendirmenin değeri, öğretmen ve öğrencinin davranışlarına bağlıdır. Öğrenciler değerledirmeden, olumlu ve olumsuz yönlerini öğrenerek yararlanırlar (1,2,3,4,5).

Bundan başka, öğretmenler değerlendirme aracılığı ile öğrencilerin kuvvetli ve zayıf yönlerini tanımlamalarını isteyerek ve bu hedeflere yönelik çalışarak öğrencilere yardım edebilirler. Öğrencilerin, öğretmenlerinin yanılabilirliğini ve yanlış kararlar verebileceğini bilmeye gereksinimleri vardır. Öğretmenler, öğrencileri değerlendirirken ellerindeki verilerin sınırlı olduğu gerçeğini kabul etmelidirler (3).

SUMMARY

STUDENTS-INSTRUCTOR RELATIONSHIP in NURSING EDUCATION

Nurse-teachers as instructors play important roles in the education of nursing students. In recent studies, it was shown that there is a direct correlation between the student's point of view and her academic performance. It is now well-known that if a nurse-teacher has a healthy relationship with her students and if she pays close attention to their learning ability, success in education can easily be obtained.

Nursing practice depends on a healthy therapeutic communication and at this point, nurse-teachers are supposed to set models for their nursing students.

KAYNAKLAR:

- 1- Akyolcu, N: Öğrenim Deneyimlerinin Uygulanmasına İlişkin Hedefler. II. Ulusal Hem. Eğt. Simp., İstanbul, 1988, ss. 103-7
- 2- Bayık, A; Bahar, Z, Argon, G: Hemşirelik Yüksekokullarında Eğitimcilerin Tutumları. I. Ulusal Hem. Eğt. Simp., İstanbul, 1986, ss. 60-8
- 3- Çavuşoğlu, H: Öğrenci Hemşirelerin Klinik Değerlendirmeleri, I. Ulusal Hemşirelik Kongresi, İzmir, 1985, ss. 297-9
- 4- Griffith, J: Students- Instructor Relationship in Nursing Education. Journal of Nursing Education, Vol: 22, Number: 3 (March 1983), pp. 104-7
- 5- Hassenplug, L. V: The Good Teacher. Nursing Outlook, October 1965, pp. 24-7
- 6- Pektekin, Ç: Hemşire Öğretmenlerin Özelliklerinin ve Diğer Faktörlerin Öğrenci Hemşirelerin Öğrenimi Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması. I. Ulusal Hem. Eğt. Simp., İstanbul, 1986, ss. 130-8
- 7- Pişiren, P.: Hemşirelik Eğitiminde Meslek Sevgisinin Önemi. I. Ulusal Hemşirelik Kongresi, İzmir, 1985, ss. 107-9
- 8- Platin, N.: Profesyonellik. III. Ulusal Hemşirelik Kongresi, Sivas, 1992, ss. 68-72

- 9- Tokcan E.: Eğitimin Genel Hedefleri. Türk Hemşireler Dergisi, Cilt. 39, Sayı: 3, 1990, ss. 9-11
- 10- Uyer, G.: Üniversitede Hemşirelik Eğitimi. Türk Hemşireler Dergisi, Cilt. 36, Sayı: 4, 1986, ss. 15-8
- 11- Velioğlu, P.: Hemşirelikte Bilimselleşmeye Doğru. Bozak Matb., İstanbul, 1985, ss. 117, 27
- 12- Velioğlu, P.: Hemşirelik Eğitiminde Temel Kavramlar. Türk Hemşireler Dergisi, Cilt. 38, Sayı. 3,4, 1988, ss. 13-6